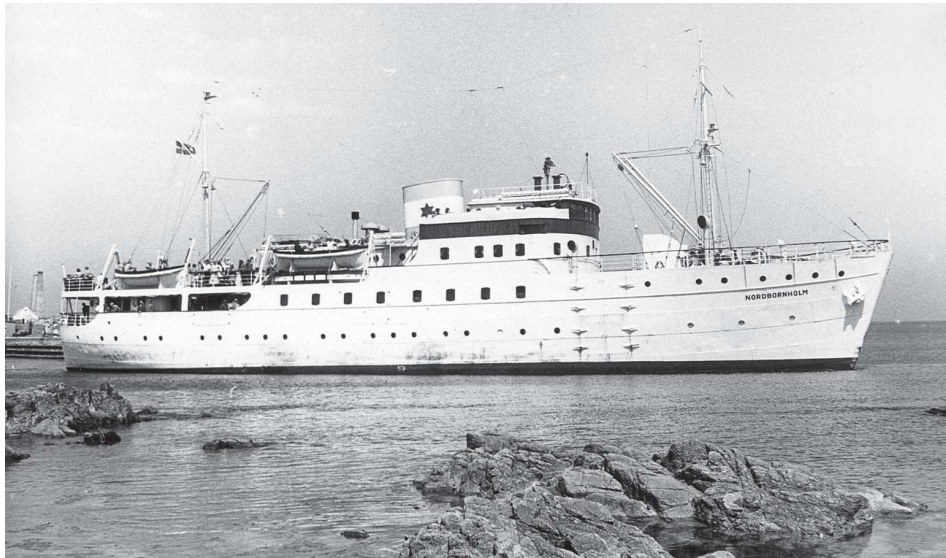
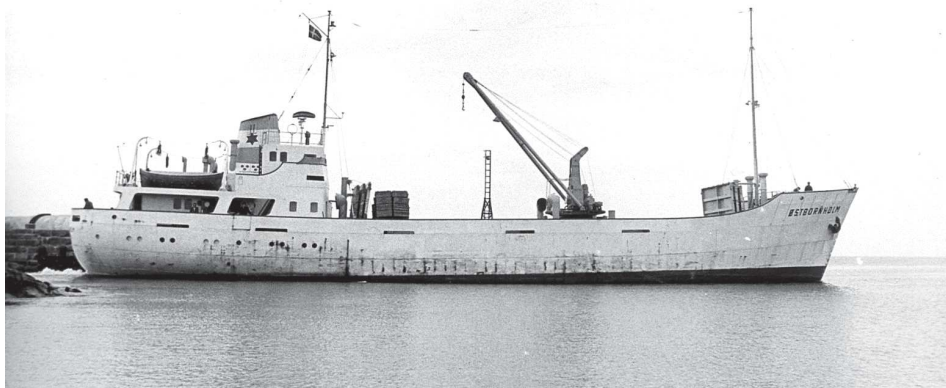

Til Label.

Det Østbornholmske Dampskibsselskab

M/S Nordbornholm som den ældre generation kan huske

M/S Østbornholm som endnu flere kan huske

BYTROMMEN

September 2023
Medlemsblad for

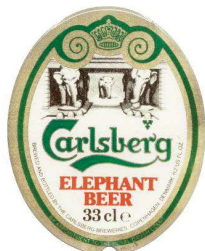

Allinge-Sandvig Byforening

Indhold

	Side
Åbningstider	2
Foreningens arrangementer	3
Elefanterne fra Moseløkken	4-8
Havnene	9
Fiskeriet	9-10
Havnegade	11
Hjælp os	11
Nordlands-Posten	12
Dronningen i Allinge	13
Mindeord om Richardt Bendtsen	14
Allinge-Sandvig Byforenings bestyrelse	15
Det Østbornholmske Dampskibsselskab	16

Bytrommen plejer ikke at bringe reklamer. Dette er heller ikke en reklame for Carlsbergs Elefantøl. Det er bare for at vise at elefanterne på Carlsberg har haft så stor betydning for bryggeriet, at de har opkaldt en øl efter dem.

Åbningstider for Allinge-Sandvig Byforening

på Kærnehuset, Kirkeplads 2, 1. sal th., Allinge.

Fra den 1. september til den 15. maj

Hver tirsdag fra kl. 19-21. Dog er der lukket ved evt. arrangement.

Alle er velkomne

Mail: post@allinge-sandvig-byforening.dk

Web: www.allinge-sandvig-byforening.dk

MobilePay: 47854

Reg.nr. 0650 konto nr. 6494 408 440

Redaktør af Bytrommen: Niels Westh

Forside: En af elefanterne på Carlsberg. Foto Niels Westh 2011.

Allinge-Sandvig Byforenings bestyrelse

Lene Vinberg
Formand
30 18 19 74 vinberg.lene@gmail.com

Anders Koefoed Larsen
Næstformand
40 32 20 02 akl@privatsport.dk

Maj-Britt Nordmaj
Kasserer
22 77 29 77 majbritt.nordmaj@gmail.com

Michael Darre
WEB / IT
40 10 19 18 michael@darre.dk

Hans Jensen
Bestyrelsesmedlem
22 17 02 69 peo@city.dk

Flemming Truelsen
Bestyrelsesmedlem
40 56 48 58 lt-ft@mail.dk

Steen Gornitzka
Bestyrelsesmedlem
31 44 19 03 granitten@mail.dk

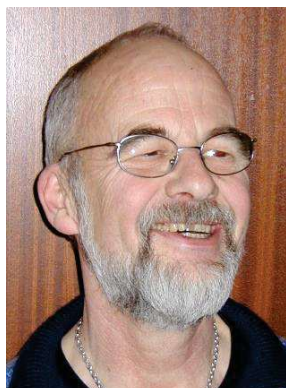

Arne Bech
Suppleant
53 64 34 18 arneogirenebech@gmail.com

Anne-Mette Stampe
Suppleant
51 52 62 72 ams@amstampe.dk

Mindeord om Richardt Bendtsen

Den 22. juni 2023 fik vi besked om Richardts alt for tidlige død. Richardt var i mange år i Byforeningens bestyrelse, og var blandt andet meget aktiv ved indretningen af vores (nye) lokaler. Se det store billede. Richardt havde en stor viden om lokale forhold, og kunne også give os adskillige interessante billeder, samt de tilhørende oplysninger.

Richardt og hele familien var meget ivrige deltagere i vores foredrag og ture på Nordbornholm.

Vi er alle meget kede af Richardts alt for tidlige død, men vil huske ham som en flittig og dejlig person.

Ære være hans minde!

AKL

Ombygning af de nye lokaler
18. januar 2007.

Skillevæggen er fjernet og
et stort mødelokale opstår.

Fra venstre ses: Jacob Larsen og Richardt Bendtsen.

Foreningens arrangementer

- 26. september 2023, kl. 19-21.30 Foredrag om Allinge jernbanen og ulykken med de 18 løbske godsvogne med Steen Møller fra DBJ Museum
- 18. oktober 2023, kl. 15-18 Ekstraordinært åbent arkiv i efterårsferien
- 16. november 2023, kl. 19-21.30 Foredrag om det bornholmske sprog med Alex Speed Kjeldsen
- 5. december 2023, kl. 19-21.30 Julehygge for byforeningens medlemmer
- 23. januar 2024 Generalforsamling i byforeningen

Niels-Jørn Jensen fortæller om Hammeren Fyr, hvor der var ca. 35 fremmødte

Jakob Seerup holder foredrag om kaperne for ca. 20 tilhørere. Både Niels-Jørn og Jakob er dygtige foredragsholdere.

Elefanterne fra Moseløkken

Måske har du allerede hørt, at de ikoniske Carlsberg-elefanter er udhugget af Moseløkke-granit.

Men hvorfor blev det lige granit fra Moseløkken og hvordan blev de til?

Vi skal til 1900-tallets København, hvor brygger Carl Jacobsen, søn af Carlsbergs grundlægger J.C. Jacobsen, er i fuld gang med udvidelsen af sit bryggeri.

Og når Carl bygger, er det med store arbejdsvælgelser og en byggestil der bemærkes. I sommeren 1900 bygger han et kedelhus og en skorsten, hvor avisen Socialdemokraten roser det håndværksmæssige med beskrivelsen om at den "ligner en af de smaa kirker Indre Mission bygger".

Hvert byggeri overgår det seneste, og næste projekt er en port fra Valby, der skal markere indgangen til bryggeriets hjerte. En port der skal udstråle bryggeriets sjæl, historie, og værdier.

Carl havde 8 børn, men de 4 døde tidligt, og deres navne blev derfor en del af loftsudsmykningen på hans arbejdsværelse, så de kunne blive husket.

De 4 levende skulle derimod have en særlig markering, nemlig hver en elefant i det nye tårn.

Dronningen i Allinge

Grundlovsdagen den 5. juni 2023 var Dronning Margrethe i Allinge for at indvie og overrække en ny fane på Beredskabscentret i Allinge.

Beredskabsstyrelsen har afdelinger i Nordjylland, Midtjylland, Sydjylland, Sjælland og på Bornholm, og alle afdelinger skal have en kongeligt indviet fane.

Allinge blev den første i rækken.

Faneindvielser er en gammel skik, hvor der bliver slået tre ceremonielle søm i fanen; ét for Dronningen, som hun selv slog i, ét for fædrelandet og ét for modtageren af fanen.

Efter de tre ceremonielle søm blev fanen overrakt til brigadechefen for Beredskabsstyrelsen Bornholm.

Dronningen holder tale før selve faneindvielsen

Nordlands-Posten

Nordlands-Posten

UGEBLAD FOR NORDBORNHOLM

Nordlands-Posten så første gang dagens lys i 1954, hvor bladets udgiver var det konservative dagblad, Bornholms Avis. Da dagbladet led den omsiggribende bladdød, lukkede også ugeavisen i maj 1958.

Sommeren 1958 overtog bogtrykkeriet Hakon Holm Nordlands-Posten og udgav bladet fra Hasle, og senere fra Rønne. I løbet af vinteren 1985/86 besluttede Hakon Holm, at der pga. mange andre opgaver ikke længere var mulighed for at udgive bladet, og derfor blev det sidste fra ham udgivet den 30. januar 1986. Herefter blev Nordlands-Posten udgivet og trykt hos P. L. Gornitzkas trykkeri i Nexø, og måske er der nogen, der ved, hvornår bladet ikke længere blev udgivet.

I Byforeningen har vi nogle eksemplarer fordelt på flere årstal, og så har vi været så heldige, at vi har kunnet låne de to hele årgange 1975 og 1977 af Hakon Holm Grafisk/Publishing, som vi så har skannet.

Vores ældste eksemplar af bladet, som vi har, er fra den 18. juni 1954, og det nyeste er fra den 30. januar 1986, netop det sidste udgivet af Hakon Holm.

Hvis der er nogen, der ligger inde med et eller flere eksemplarer af Nordlands-Posten, er vi meget interesseret i at få eller låne det. Der er en pæn chance for, at det lige præcis er et blad, vi ikke har i forvejen.

NW

Hvorfor elefanter?

Carl Jacobsen hentede inspiration på sine udlandsture og østens symboler går igen i flere af hans bygninger.

I den hinduistiske mytologi bæres hele verden på ryggen af elefanter og visdomsguden Ganesha har elefanthoved.

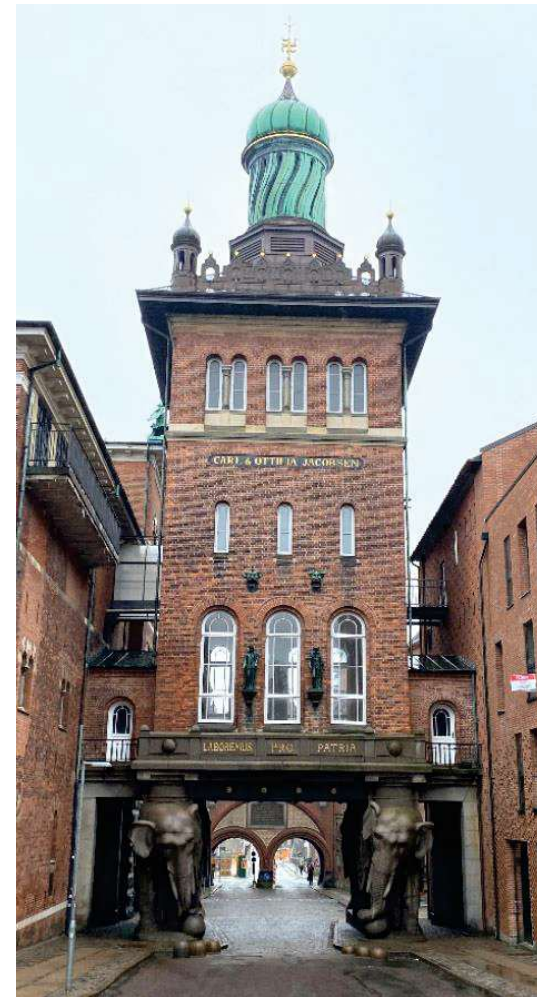

Foto: Bjarne Krak 2023

Elefanten er et symbol på styrke og trofasthed, hvilket går igen i den højeste danske royale orden: Elefantordenen, ligesom Carlsberg senere gav et af deres stærkeste bryg navnet Elefantøl.

Elefanttårnet blev bygget til at indeholde en af de vigtigste ingredienser i en god øl: Rent vand – Hvilket i øvrigt var en af årsagerne til at Carlsberg blev etableret på Valby Bakke, da vandet inde i selve København var for forurenet til at sikre en god ølkvalitet.

Samtidig udgjorde Elefantporten indgangsportalen til bryggeriområdet fra Valby-siden, og skulle derfor give det bedste indtryk.

Teksten over porten lyder *Laboremus Pro Patria - Lad os arbejde for fædrelandet*, hvilket man må sige at Carl selv var et symbol på.

Ved tårnets opførelse blev Carl anslået til at være den næstrigeste industridrivende person i landet – kun overgået af Margarinekongen Otto Mønsted fra Aarhus.

Elefanternes udsmykning

Foto: Niels Westh 2011

På højre side af elefanterne ses monogrammet for Carl og Othelia Jacobsen med 2xC, O og I. Deres navne står også markant på tårnet.

Venstre side har et svastika-symbol, som desværre fik en anden betydning efter 2. verdenskrig, hvor det blev kendt som hagekors. Oprindeligt er det et urgammelt symbol på "det som bringer lykke".

Som solens vandring og de 4 årstider.

Havnegade

Dette i Købstæder meget almindelige Gadenavn findes saavel i Sandvig som i Allinge, sidstnævnte Steder er Navnet - særlig i Sandvig - af nyere Dato, ganske naturlig fordi man først sent i de to Byer fik Havne. I 1824 skriver Prins Christian Frederik (Christian VIII) om Allinge, at der ingen Havn findes, kun saakaldte Naturhavne, Vige mellem Klipperne. I 1831 begyndte Anlæg af den første Havn i Sandvig, der dog blev stærkt beskadiget ved en Stormflod i 1835, men genopført og atter ødelagt i 1836. Da byggede man den første Havn i Allinge i 1837, den kaldtes »Allings Havn«, fordi en Borger ved Navn Alling forestod Arbejdet. Han havde i 1828 selv opført et primitivt Moleværk. 1837-Havnen var kun 6 Fod dyb, men i Aarene 1857-62 udvidedes Havnen med et Bassin med 12-13 Fods Dybde.

I Sandvig genopførte man Havnen i 1850-erne, men her saavel som i Allinge blev havneværkerne delvis ødelagt i Stormfloden 1872. Ved den Lejlighed stod en havareret Skonnert helt oppe paa havnegade i Allinge. Denne Hovedgade, der gaar langs Havnen og videre i Nord til hen mod Gasværket har ikke mindre end 37 Ejendomme, hvoraf adskillige store. I Gaden ligger bl. a. Toldbygningen og Teknisk Skole. I Sandvig var Havnegade en smal Kørevej fra Havnen og et kort Stykke nordpaa, men i senere Aar gælder Navnet for hele det gamle Strands-træde, Byens sydøstligste Gadt. Her laa Byens gamle Raadstue, der er fredet. Gadens største Ejendom er nu Strandhotellet med en Ejendomsskyldvurdering af 125.000 Kr. Det er den gamle »Wienberggaard«, Matr. Nr. 21. Raadstuen (med veliggende Bateria) Matr. Nr. 15 a, tilhører Kommunen. I Havnegade ligger ogsaa Hotel »Nordland«, 75.000 Kr. Ejendomskyld.

Afskrift af avisnotits fra begyndelsen af 1930'erne af Arkitekt K. Thorsen

Hjælp os

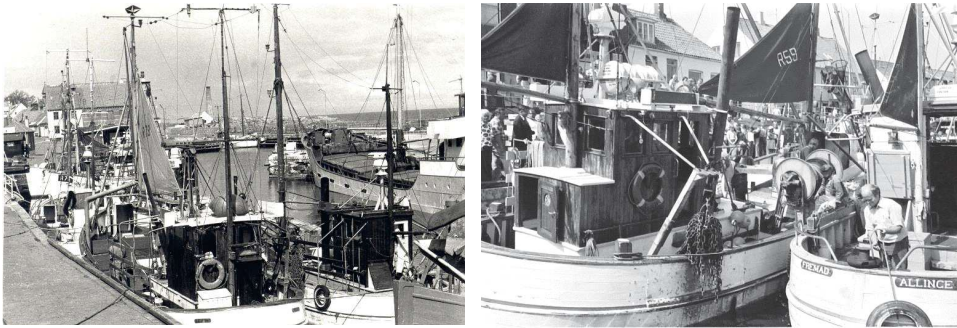
med at skaffe nye medlemmer.

DIT kontingent gør det muligt at drive foreningen / arbejdet.

Vi får nemlig ingen offentlig støtte, så vi er helt afhængig af medlemskontingentet.

Derfor vil vi gerne opfordre dig til at hjælpe os med at få nye medlemmer. Hele husstanden kan blive medlem for kun 180 kr. pr. år.

AKL

Fiskeriet i Allinge

Fiskeriet i Sandvig.

Som tidligere skrevet er der **MANGE** flere billeder. Kom og se dem!

AKL

Et symbol som Carl valgte til Ny Carlsberg, da han blev uenig med sin far, der ejede Gammel Carlsberg. Det går derfor igen i mange af Ny Carlsbergs bygninger.

Find 2 fejl

Foto: Bjarne Krak 2023

Umiddelbart ser elefanterne ret livagtige ud, men der er to fejl, som kunne antyde at hverken arkitekt eller stenhugger havde set en elefant i virkeligheden.

Deres øjne er mere menneskeøjne end elefantøjne. Det kunne være en symbolik til de 4 levende børn, men til gengæld har elefanterne altså for mange negle.

Der er indhugget 5, mens en ægte elefant kun har 4. Selvom Københavns Zoo ligger tæt på Ny Carlsberg, fik de først elefanter året efter opførelsen af tårnet, så de kunne heller ikke gå derhen for at se dem.

Hvorfor granit fra Moseløkken?

Arkitekten bag elefanttårnet var den driftige Vilhelm Dahlerup, der ud over at tegne de fleste bygninger til Ny Carlsberg, også har tegnet Det Kongelige Teater, Statens Museum for Kunst og andre markante bygninger i København. Han havde tæt samarbejde med det københavnske stenhuggerfirma Hans & Jørgen Larsen, som på dette tidspunkt ejede Moseløkken Granitbrud og var engageret i flere bornholmske brud.

*Lidt det kun baader
At Mesteren Huset opbygger
Bygger ei HERREN med ham
Og dets Grundvold betrygger
Menneskenes Haab
Hører ei HERREN vort Raab
Blive til flygtige Skygger*

Indskription på elefanterne

Etatsråd Jørgen W. Larsen
©historie.syd-fyn.dk

Jørgen Larsen blev i 1876 gift med Engeline Margrethe Thorn, datter af Proprietær P. Thorn på Hammersholm, hvilket nok har været årsagen til at hans firma kunne købe sig til Moseløkken i 1884. Desuden stod Jørgen Larsen i spidsen for reparationerne på Allinge Havn efter stormfloden i 1872, og var derfor et kendt ansigt i byen.

Moseløkkegranitten er lys og nok det tætteste man kommer en "elefantfarve" inden for granitten.

Især når den bliver våd, er farven tæt på det naturlige.

Billedhuggeren

Arbejdet med at udhugge elefanterne blev overladt til billedhugger Hans Peder Pedersen-Dan, der var tilknyttet Hans & Jørgen Larsens Stenhuggeri i København. Han boede på det tidspunkt i Juelsminde i det jyske, så det er uvist om han har foretaget huggearbejdet selv, eller fået andre til det. En rundviser fra Carlsberg mente, at billedhuggeren selv havde udført arbejdet, og fået stenene leveret til sit værksted i København.

Har du en familiehistorie om vejen fra granitblok til elefant, hører jeg gerne om det

Et stort og markant værk er det under alle omstændigheder, og et stolt eksempel på granittens anvendelse. Heldigvis er monumentet fredet og vil kunne betragtes af kommende generationer.

Næste gang du besøger København vil jeg anbefale at du slår vejen forbi, og giver elefanterne et kærligt klap med en hilsen fra granittens hjemland.

H. P. Pedersen-Dan
©Wikipedia

Bjarne Krak – www.bjarnekrak.dk

Havnene

Den 10. juli blev jeg efter flere måneders arbejde færdig med at registrere og bringe orden i alle vores billeder fra havnene i området.

For at give jer et indtryk i arbejdets størrelse, kan jeg fortælle, at der er:

637 billeder fra Allinge Havn

90 fra Sandvig Havn

111 fra Sæne Havn/Hammerhavn

217 fra Kampeløkke Havn

45 fra naturhavnene

264 billeder af skibe

29 billeder om Østbornholmske Dampskibsselskab

13 billeder med diverse billeder fra havnene.

Dertil kommer papirer, hæfter og andre tekster om havnene.

Altså i alt 1406 billeder!!!

De er alle nu blevet trykt, nummeret og indsat i mapper – så nu kan DU komme og se dem!!

Her er nogle få udvalgte billeder, der fortæller lidt om den vekslende brug af havnene.

Flere følger i de kommende numre af Bytrommen.

Fiskeriet

Allinge omkring 1900

Allinge - sildene pilles af garnene